

Bijlage 3: Anti-pestprotocol basisschool De Duykeldam

(Anti)pestcoördinator op De Duykeldam is Gerialien Kuiper (geralien.kuiper@ante.nl)

1. Waarom wij kiezen voor een anti-pestprotocol

Onze visie ten aanzien van onze school:

Als openbare basisschool willen wij een afspiegeling zijn van de totale maatschappij waarin wij leven. Een maatschappij die democratisch is, waarin mensen voor hun mening mogen en durven uitkomen en elkaars mening en ideeën kunnen respecteren. Het grote belang van het kunnen en willen leven in een maatschappij waarin niet gediscrimineerd wordt op basis van geloofsovertuiging, culturele achtergronden, nationaliteit, of op welke wijze dan ook staat in het openbaar onderwijs voorop.

Het is in onze ogen van groot belang, dat de kinderen zich in onze school thuis voelen. Wij streven naar een prettige, ontspannen en open sfeer, waarin de kinderen zich gerespecteerd voelen, en ervaren dat er voor iedereen, ongeacht capaciteiten en vaardigheden, de nodige belangstelling en aandacht is. Een dergelijke werksfeer, ook wel pedagogisch klimaat genoemd, vormt een basisvoorwaarde voor het bereiken van goede onderwijsleerresultaten en een positieve ontwikkeling van de kinderen. Belangrijk kenmerk binnen dit pedagogisch klimaat is dus een kindvriendelijke onderwijsleeromgeving, waarbij een gevoel van veiligheid en geborgenheid bij de kinderen de grondslag vormt.

Binnen de school doen zich situaties voor, waarin kinderen zich kwetsbaar kunnen opstellen binnen de groep, of bijvoorbeeld bij het spelen op het plein. Situaties, die gemakkelijk kunnen leiden tot gevoelens van ontevredenheid, jaloezie en je achtergesteld of zelfs genegeerd voelen. Dergelijke situaties leiden gemakkelijk tot pestgedrag. Er wordt een slachtoffer gezocht en gevonden. Er worden nog wat meelopers geronseld en de basis voor een langdurige pestsituatie, met alle negatieve gevolgen van dien is gelegd en kan worden opgestart.

Pestgedrag is een niet te ontkennen fenomeen, dat zich de laatste jaren steeds meer voordoet bij zowel kinderen als bij volwassenen. Een fenomeen, dat zich op een brede schaal voordoet, niet alleen binnen het gezin, in de hobbyclub, kinderbeschermingstehuizen, de voetbalvereniging en in en rondom de school, maar zich ook op een nog veel bredere schaal voordoet binnen de samenleving, als wij bijvoorbeeld kijken naar pestgedrag van volwassenen binnen de werkomgeving, vrouwen- en kindermishandeling, seksueel misbruik en ongewenste intimiteiten.

Pestgedrag in en rondom onze school belemmert niet alleen de voortgang van het onderwijsleerproces, doordat veel tijd aan de oplossing van dergelijk gedrag moet worden besteed, maar doet ook absoluut inbreuk op onze visie, dat wij in onze school een veilige en kindvriendelijke onderwijsleeromgeving willen nastreven.

En hoe kunnen kinderen, die hun onzekerheid en frustraties door middel van pestgedrag uiten, en tot een vast gedragspatroon maken, later als volwassenen op een respectvolle manier met andere mensen in de maatschappij omgaan?

Met behulp van dit anti-pestprotocol willen wij het pestgedrag binnen onze school niet alleen aanpakken nadat een pestsituatie is gesignaleerd, maar ook pestgedrag voorkomen, door dit gedrag met al zijn aspecten, gevolgen en de erbij horende rollen van pester, meeloper en gepeste bespreekbaar te maken.

Naast de nodige basisinformatie voor de leerkrachten is ook een duidelijk plan van aanpak beschreven voor situaties waarin pestgedrag wordt gesignaleerd, en zijn overzichten van regels en

afspraken ten aanzien van de omgang met elkaar opgenomen. Deze regels zijn in de klaslokalen duidelijk zichtbaar opgehangen, en met de kinderen besproken. Bij de aanpak van gesignaleerd pestgedrag worden ook de ouders intensief betrokken, omdat pestgedrag zich niet alleen beperkt tot de school en omdat oorzaken van pestgedrag zeker niet alleen binnen de school, maar vaak ook buiten de school liggen.

Dit anti-pestprotocol is een middel om de volgende doelstellingen te bereiken:

- De leerkrachten kunnen het pestgedrag signaleren en onderkennen.
- Het anti-pestprotocol vormt een plan van aanpak ten aanzien van:
 - Het voorkomen van pestgedrag
 - Het tijdig signaleren van pestgedrag
 - Het remediëren van pestgedrag
 - De samenwerking tussen ouders en school om pestgedrag te voorkomen en te remediëren

Met dit anti-pestprotocol hopen wij als leerkrachten van onze school, samen met de leerlingen en ouders een positieve en effectieve bijdrage te kunnen leveren aan het voorkomen en bestrijden van pestgedrag.

2. Achtergrondinformatie

2.1 Wat verstaan wij onder pesten?

Het verschijnsel pesten is een zondebokfenomeen, dat inhoudt, dat leden van een groep om een bepaalde reden een soortgenoot mishandelen. Een fenomeen, dat niet alleen bij mensen voorkomt, doch ook in de dierenwereld bij bijvoorbeeld kippen, apen en katten is aangetoond. Pesten kent duidelijk andere kenmerken dan plagen. Uit een plaagsituatie kan echter heel gemakkelijk een pestsituatie voortvloeien.

Een duidelijk overzicht van de kenmerken van PLAGEN en PESTEN, en de gevolgen van dit gedrag vormt een basis voor het signaleren van pestgedrag:

PLAGEN	PESTEN
<ul style="list-style-type: none">● Is onschuldig, en gebeurt onbezonnen en spontaan. Gaat soms gepaard met humor.● Is van korte duur, of gebeurt slechts tijdelijk.● Speelt zich af tussen 'gelijken' ('Twee honden vechten om hetzelfde been').● Is meestal te verdragen, of zelfs leuk maar kan ook kwetsend of agressief zijn.● Meestal één tegen één.● Wie wie plaagt, ligt niet vast. De tegenpartijen wisselen keer op keer.	<ul style="list-style-type: none">● Gebeurt berekenend (men weet meestal vooraf goed, wie, hoe en wanneer men gaat pesten). Men wil bewust iemand kwetsen of kleineren.● Is duurzaam: het gebeurt herhaaldelijk, systematisch en langdurig (stopt niet vanzelf en na korte tijd).● Ongelijke strijd. De onmachtsgevoelens van de gepeste staan tegenover de machtsgevoelens van de pestkop.● De pestkop heeft geen positieve bedoelingen en wil pijn doen, vernielen of kwetsen.● Meestal een groep (pestkop en meelopers) tegenover één geïsoleerd slachtoffer.● Er bestaat een neiging tot een vaste structuur. De pestkopen zijn meestal dezelfde, net zoals de

slachtoffers (mogelijk wisselend door omstandigheden).

GEVOLGEN PESTEN

GEVOLGEN PLAGEN

- ‘Schaafwond’ of korte draaglijke pijn (hoort bij het spel). Wordt soms ook als prettig ervaren (‘Plagen is kusjes vragen’).
- De vroegere relaties worden vlug weer hersteld. De ruzie of het conflict wordt spoedig bijgelegd.
- Men blijft opgenomen in de groep.
- De groep lijdt er niet echt onder.

- Indien niet tijdig wordt ingegrepen, kunnen de gevolgen (zowel lichamelijk als psychisch) heel pijnlijk en ingewikkeld zijn en ook lang naslepen.
- Het is niet gemakkelijk om tot betere relaties te komen. Het herstel verloopt heel moeizaam.
- Isolement en grote eenzaamheid bij het gekwetste kind. Aan de basisbehoefte om ‘Bij de groep te horen’ wordt niet voldaan.
- De groep lijdt onder een dreigend en onveilig klimaat. Iedereen is angstig, en men wantrouwt elkaar. Er is daardoor weinig openheid en spontaniteit. Er zijn weinig of geen echte vrienden binnen de groep.

2.2 Kenmerken van de pestkop

Hoewel wij niet zomaar iemand een etiket van ‘Pestkop’ kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die pesten, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Staat vrij positief tegenover geweld, agressie, en het gebruik van stoere taal.
- Imiteert graag agressief gedrag.
- Is vlugger agressief, gebruikt meer geweld.
- Lijkt assertief: zegt spontaan wat hij denkt of voelt. Komt uit voor zijn mening.
- Is vrij impulsief.
- Heeft de neiging anderen te overschreeuwen of te domineren om controle te houden, maar is misschien minder zeker dan het lijkt.
- Wil het middelpunt zijn en is vlug jaloers.
- Is meestal fysiek sterker of omringd door sterke vrienden die zijn gezag respecteren.
- Heeft moeite met regels, grenzen, en eigen of door anderen opgelegde regels.
- Schat situaties verkeerd in.
- Schat de gevolgen van zijn gedrag verkeerd in.
- Heeft het moeilijk met stress of spanning, die van buitenaf wordt opgelegd (proefwerken, agressie van ouders, etc.).
- Lijdt vaak aan een negatieve faalangst.
- Hoe onveiliger hij zich voelt, hoe groter de behoefte aan een zondebok.
- Is niet noodzakelijk dommer of slimmer dan de rest.
- Geniet respect uit angst en niet uit waardering.
- Heeft een zwak inlevingsvermogen, is vooral met zichzelf bezig en houdt geen rekening met anderen.

2.3 Kenmerken van de gepeste

Hoewel wij niet zomaar iemand een etiket van ‘Gepeste’ kunnen opplakken op basis van een of meer van de volgende kenmerken, en kinderen natuurlijk onderling verschillen, is toch in de praktijksituatie gebleken, dat bij kinderen die gepeest worden, vaak een of meer van de volgende kenmerken opvallen:

- Is anders (volgens de in de groep geldende norm)
- Houdt niet van geweld en agressief of onbeschoft taalgebruik.
- Weet niet hoe hij met agressie van anderen om moet gaan.
- Is meestal fysiek zwakker.
- Is eerder in zichzelf gekeerd.
- Is geneigd zich onderdanig of gediensstig te gedragen.
- Is onzeker in zijn sociale contacten.
- Durft niet op te komen voor zichzelf.
- Heeft vaak een lage dunk van zichzelf en gelooft uiteindelijk, dat hij het verdient om gepest te worden.
- Voelt zich vaker eenzaam dan andere kinderen.
- Voelt niet goed aan, welke regels of normen er binnen de groep gelden.
- Reageert niet op de gepaste manier op druk: Begint te huilen, of gedraagt zich slaafs, gaat klikken of vleien, probeert zich vrij te kopen met snoep of geld, probeert de pestkoppen na te bootsen, maar faalt daarin.

2.4 Signalen, die wijzen op pestgedrag

Vaak kunnen door middel van een goede observatie al bepaalde signalen van pestgedrag worden opgevangen. Door het goed observeren van kinderen in de verschillende onderwijsleersituaties en spelsituaties kunnen pestsituaties al in een vroeg stadium worden gesignaleerd en kan op gepaste wijze worden ingegrepen.

Signalen bij de gepeste:

- Het kind heeft blauwe plekken, of schrammen, gescheurde kleren, beschadigde boeken, en 'verliest' sportkleren en eigendommen. Let zeker op, als het kind normaliter niet slordig is. Ook als het niet weet hoe de signalen er gekomen zijn, of excuses zoekt, is er vaak meer aan de hand.
- Het kind maakt zich het liefst onzichtbaar. Zelfs zonder zichtbare aanleiding gedraagt het zich als een geslagen hondje. Het is vaak verdrietig of neerslachtig, of heeft onverwachte stemmingswisselingen met driftbuien.
- In sommige gevallen is het onhandelbaar, agressief en overspannen.
- Het staat dikwijls alleen op de speelplaats; er komen weinig vriendjes thuis om te spelen en het wordt ook nauwelijks uitgenodigd om te komen spelen, of te komen op feestjes en logeerpartijen.
- Het kind zoekt het veilige gezelschap van de leerkracht of de leider.
- Als er groepjes worden gekozen, wordt het kind als laatste gekozen, of het blijft over.
- De schoolresultaten worden opeens veel slechter.
- Het kind is vaak afwezig, letterlijk of figuurlijk. Het vlucht weg in de fantasie en zorgt ervoor dat het net op tijd op school komt, en is meteen na de bel weer weg. Op zondagavond of voor het kind naar een club moet, is het bijzonder gestrest, en zoekt redenen om niet naar school of naar de club te moeten.

Signalen bij de pestkop:

- Zijn vriendjes zijn volgzaam meelopers, die wachten op instructies van de pestkop.
- Het kind vindt het moeilijk om samen te spelen of samen te werken, omdat het altijd de baas wil zijn.
- Het verdraagt het slecht om afhankelijk te zijn van het toeval, of van de bekwaamheid of onbekwaamheid van anderen.
- Het kind verdraagt geen kritiek en wordt boos als zijn positieve beeld van zichzelf ter discussie wordt gesteld, al is het ook maar door een grapje.

- Zijn vriendjes zijn gelijkgezinden. Ze spreken vaak negatief of kleinerend over bepaalde kinderen. Wie niet bij de groep hoort, is een zwakkeling of zelfs een vijand. Ze kiezen agressieve idolen uit sport, muziek of film.
- De pestkop is regelmatig brutaal tegenover een zwakker gezinslid. Dit kan ook een ouder zijn.
- De pestkop kan zich moeilijk inleven in de gevoelens van anderen en heeft weinig of geen schuldgevoelens.
- Het kind kan moeilijk grenzen aanvaarden die door anderen worden opgelegd en verdraagt geen kritiek.
- Je krijgt de indruk, dat het kind een dubbelleven leidt: thuis of tegenover de leraar is het volzaam en braaf, maar je hoort klachten over het kind in onbewaakte momenten.

3. Op welke wijze voorkomen wij op school pestgedrag?

Ter voorkoming van pestgedrag zijn in onze school de volgende maatregelen genomen en wordt in onze school de volgende werkwijze gehanteerd

1. Het bevorderen van wederzijds respect en waardering van de leerlingen onderling, met als uitgangspunt:
Alle mensen verschillen onderling, qua uiterlijk, qua persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten. Ieder mens heeft het recht om, ongeacht zijn uiterlijk, persoonlijke eigenschappen, vaardigheden en capaciteiten, 'zichzelf' te kunnen zijn, en als zodanig te worden gerespecteerd door zijn medemensen.
2. Een deel van ons team heeft de "Kanjertraining" gevolgd en deze collega's zijn daardoor gecertificeerde "Kanjertrainers". De vijf hoofdregels uit de kanjertraining zijn de basisgroepsregels in alle groepen op onze school. Deze regels worden opgehangen in de klassen.
3. In alle groepen wordt eenmaal per week een les sociaal-emotionele vorming gegeven m.b.v. o.a. de methode "Kinderen en hun sociale talenten" (gr. 1t/m8) en "Rikki" (groep 1/2). Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van de posters en handleidingen uit de landelijke anti-pestcampagne.
4. In kringgesprekken en m.b.v. de genoemde methodes en hulpmiddelen, wordt gericht aandacht besteed aan de volgende kenmerken van pestgedrag:
 - De kenmerken van de gepeste
 - De kenmerken van de pestkop
 - De kenmerken van de volgelingen
5. De leerkrachten hebben kennis en inzicht m.b.t. de aspecten van pestgedrag, en zijn vaardig in het signaleren en remediëren van pestgedrag. Alle leerkrachten zijn in het bezit van het anti-pestprotocol en handelen conform de hierin genoemde afspraken en stappen.
6. In alle groepen worden duidelijke regels gehanteerd vanuit de kanjertraining, die met de leerlingen worden besproken.
7. In alle groepen worden duidelijke regels ten aanzien van 'pestgedrag' gehanteerd, die met de leerlingen worden besproken.
Deze regels zijn opgesteld in de vorm van een contract.
In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd worden die regels met de leerlingen besproken en wordt door de leerlingen en de leerkracht een contract ondertekend (zie bijlage 2).
8. Positief gedrag van leerlingen wordt onder de aandacht gebracht en gestimuleerd.
9. Op ouderavonden en klassenavonden (voor de ouders) wordt (indien nodig) aandacht besteed aan het pestgedrag.
10. Er is gedurende de pauzes toezicht op het schoolplein.
11. Tenminste tweemaal per schooljaar wordt in alle groepen door middel van de scollijst een individuele en groepsanalyse van de sociale vaardigheden gemaakt en in het team besproken (groepsbesprekingen). Deze analyse kan voor de leerkracht aanleiding zijn om op groepsniveau aandacht te besteden aan het voorkomen en of remediëren van pestgedrag.

4. Hoe wordt er gehandeld in situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd?

In situaties, waarin pestgedrag wordt gesignaleerd wordt het volgende stappenplan gehanteerd: (Indien een andere leerkracht pestgedrag signaleert wordt dit eerst besproken met de groepsleerkracht).

Waarschuwingfase

De betreffende leerling wordt gewaarschuwd en bespreekt samen met de leerkracht de gesignaleerde peestsituatie. De leerling is op de hoogte van het feit, dat na deze waarschuwing bij een volgende peestsituatie de 'Gele Kaart' volgt.

(Gele kaart: zie bijlage 1. Dit formulier wordt door de leerkracht ingevuld, op geel papier afgedrukt en komt in het dossier van de leerling).

Handelingsfase

1. De peestsituatie wordt (afhankelijk van de situatie) in kringgesprekken binnen de betreffende groep(en) besproken.
2. De leerkracht maakt op het gele analyseformulier (zie Bijlage 1) een schriftelijk verslag van de peestsituatie. Dit verslag (voor de leerling de 'Gele Kaart') komt in het dossier en wordt met ouders van beide partijen ('pester' en 'gepeste') besproken.
3. Er volgt (indien nodig) een gesprek met de gepeste, de pestkop, en de volgelingen, buiten de leerlinggroep.
4. De peestsituatie wordt in de teamvergadering besproken.
5. De betreffende leerling(-en) (de pestkop) moet (moeten) een keuze maken uit een literatuurlijst van kinderboeken, waarin het thema pestgedrag centraal staat. Hij/zij maakt (maken) van het gelezen boek een boekverslag, of houdt (houden) een boekbespreking voor de leerlinggroep of in de leeskring (midden- en bovenbouwgroepen). Een overzichtslijst van een aantal kinderboeken, per niveau, waarin pestgedrag centraal staat, is in de school voorhanden. (zie bijlage 3)
In de onderbouwgroepen (groep 1,2,3 en 4) wordt de peestsituatie uitgebreid besproken en kan een leerling bijvoorbeeld uit de kring worden geplaatst, of mag in een bepaalde werkhoeft niet meer meedoen. Verder zijn alle genoemde stappen ook voor de leerlingen uit deze groepen van toepassing.
6. Indien er weer pestgedrag bij dezelfde leerling(en) wordt geconstateerd, wordt er gezamenlijk met de betrokken ouders en de betrokken leerlingen een plan van aanpak opgesteld. Ook worden er afspraken ten aanzien van het gedrag van de betrokken leerlingen gemaakt. Dit handelingsplan wordt schriftelijk vastgelegd en komt in het dossier (op een oranje papier).
7. In die situaties, waarin de remediëring van het pestgedrag niet de gewenste resultaten heeft, kan er voor gekozen worden het kind voor (on)bepaalde tijd te schorsen (op een rood papier).

Welke regels m.b.t. pesten worden in de groep gehanteerd ?

In alle groepen worden de volgende regels m.b.t. pesten gehanteerd.

Voor groep 1/2 worden deze regels aangepast aan het taalgebruik van de kinderen en evt. m.b.v. pictogrammen.

Deze regels worden in de vorm van een contract opgehangen in de klassen (zie bijlage 2).

1. Wij schelden niemand uit.
2. Wij staan niet direct met een oordeel klaar.

3. Wij sluiten niemand buiten.
4. Wij letten niet zoveel op elkaar.
5. Wij nemen elkaar zoals we zijn.
6. Wij blijven van elkaars spullen af.
7. Wij luisteren naar elkaar.
8. Wij lachen niemand uit.
9. Wij doen niet stiekem.
10. Wij blijven van elkaar af.
11. Wij bedreigen elkaar niet.
12. Wij spreken elkaar niet op het uiterlijk aan.

5. bij dit protocol behorende methodes, hulpmiddelen en informatiebronnen

- Methode: kinderen en hun sociale talenten (groep 1 t/m 8)
- Posters + handleiding anti-pestcampagne (groep 1 t/m 8)
- Kanjertraining
- Literatuurlijst kinderboeken (groep 5 t/m 8)
- Scollijst (groep 1 t/m 8)
- Pesttest (groep 6,7,8)
- Rikki (groep 1/2)

Bijlage Anti-pestprotocol: Verslag peestsituatie

LEERLINGGROEP:	DATUM:
NAAM LEERLING (de pester):	
NAAM/NAMEN OVERIGE BETROKKENE(N): (gepeste, meeloper(s))	
KORTE BESCHRIJVING VAN DE PESTSITUATIE:	
ONDERNOMEN STAPPEN (gesprek pester + gepeste, etc.):	
GEMAAKTE AFSPRAKEN:	
EVALUATIE / VERVOLG AFSPRAAK	

Contract groep

Kinderen die pesten, zitten zelf in de nesten!

1. Wij schelden niemand uit.
2. Wij staan niet gelijk met een oordeel klaar.
3. Wij sluiten niemand buiten.
4. Wij letten niet zoveel op elkaar.
5. Wij nemen elkaar zoals we zijn.
6. Wij blijven van elkaars spullen af.
7. Wij luisteren naar elkaar.
8. Wij lachen niemand uit.
9. Wij doen niet stiekem.
10. Wij blijven van elkaar af.
11. Wij bedreigen elkaar niet.
12. Wij spreken elkaar niet op het uiterlijk aan.

Wij, groep houden ons aan dit contract en we helpen
elkaar hierbij.

Als iemand zich hier niet aan houdt, melden we dit bij
juf/meester.